

MINTAQALARDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH OMILLARI

Rayimov Ma'rufjon Abdurashid o'g'li

Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti o'qituvchisi.

ORCID: 0009-0008-0608-6278

E-mail: maruf.rayimov7@samdaqu.edu.uz

Ibodullaev Samandar Azimjon o'g'li

Xurramov Samandar Ikromjonovich

Samarqand Iqtisodiyot va servis institute talabalari.

E-mail: samandaribodullayev221@gmail.com

E-mail: xurramovsamandar670@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17936434>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston mintaqalarida xorijiy investitsiyalarni jalb etishning asosiy omillari, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan.

Hududlararo investitsiya oqimining notekis taqsimlanishi, infratuzilma, huquqiy muhit va inson kapitali kabi omillar xorijiy investorlar qarorlariga bevosita ta'sir etishi ko'rsatib o'tilgan.

Shuningdek, maqolada mintaqalar investitsion jozibadorligini oshirish uchun iqtisodiy, institutsional va innovatsion mexanizmlar ishlab chiqish bo'yicha takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: xorijiy investitsiyalar, mintaqaviy iqtisodiyot, investitsion muhit, infratuzilma, biznes muhiti, iqtisodiy islohotlar, raqobatbardoshlik.

Аннотация. В данной статье проанализированы основные факторы привлечения иностранных инвестиций в регионы Узбекистана, существующие проблемы и пути их решения. Показано, что неравномерное распределение инвестиционных потоков между регионами, инфраструктура, правовая среда и человеческий капитал напрямую влияют на решения иностранных инвесторов. Кроме того, представлены предложения по разработке экономических, институциональных и инновационных механизмов для повышения инвестиционной привлекательности регионов.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, региональная экономика, инвестиционный климат, инфраструктура, деловая среда, экономические реформы, конкурентоспособность.

Abstract. This article analyzes the key factors influencing the attraction of foreign investments to the regions of Uzbekistan, the existing challenges, and ways to address them. It is shown that uneven distribution of investment flows between regions, infrastructure, legal environment, and human capital directly affect foreign investors' decisions. The article also proposes economic, institutional, and innovative mechanisms to enhance the investment attractiveness of the regions.

Keywords: foreign investment, regional economy, investment climate, infrastructure, business environment, economic reforms, competitiveness.

Kirish. Globalizatsiya va xalqaro iqtisodiy integratsiya jarayonlari xorijiy investitsiyalarni mamlakatlar rivojlanishining muhim omiliga aylantirdi. Xususan, O'zbekiston iqtisodiyotida ham xorijiy investitsiyalar hajmi yildan-yilga ortib bormoqda, ammo ularning hududlar bo'yicha taqsimoti teng emas.

Toshkent shahri, Navoiy, Buxoro va Farg'ona viloyatlarida investitsiya oqimi yuqori bo'lsa, ayrim chekka hududlarda bu jarayon sust kechmoqda.

Xorijiy sarmoyadorlar uchun mintaqaning investitsion jozibadorligi bir qator omillar — huquqiy barqarorlik, infratuzilma, soliq imtiyozlari, transport-logistika qulayligi, malakali ishchi kuchi va mahalliy bozor salohiyatiga bog'liq. Shu bois, hududlarda investitsion muhitni yaxshilash, investorlar uchun kafolatli sharoit yaratish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va iqtisodiy infratuzilmani rivojlantirish dolzarb masalaga aylangan.

Asosiy qism.

1. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda asosiy omillar

Mintaqalarga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda quyidagi omillar muhim ahamiyatga ega:

Huquqiy barqarorlik va sarmoya kafolatlari. Xorijiy investorlar uchun eng muhim narsa — sarmoya xavfsizligi va mulk daxlsizligidir. Qonun ustuvorligi ta'minlangan hududlar investitsiya uchun jozibaliroq bo'ladi.

Infratuzilma va transport tizimi. Sifatli yo'l, energetika, logistika va aloqa infratuzilmasi xorijiy investorlar qarorlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Soliq va bojxona imtiyozlari. Maxsus iqtisodiy zonalar (Masalan, "Navoi", "Angren", "Jizzax") xorijiy investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratgan.

Inson kapitali va mehnat bozori. Malakali, raqobatbardosh va arzon ishchi kuchining mavjudligi investorlar uchun muhim omil hisoblanadi.

Bozor hajmi va geografik joylashuv. O'zbekistonning mintaqalari Markaziy Osiyo bozorlariga chiqish imkoniyatiga ega bo'lgani sababli, strategik jihatdan jozibali hudud hisoblanadi.

2. Mavjud muammolar

Shunga qaramay, mintaqaviy darajada xorijiy investitsiyalarni jalb etish yo'lida bir qator muammolar mavjud:

Ba'zi viloyatlarda infratuzilmaning sust rivojlanganligi;

Mahalliy boshqaruv tizimida investorlar bilan ishlash tajribasining yetishmasligi;

Axborot shaffofligining pastligi, investitsiya loyihalari haqida yetarli ma'lumotning yo'qligi;

Bank-moliya tizimining hududiy imkoniyatlari cheklanganligi;

Innovatsion infratuzilmaning yetarli emasligi.

Masalan, 2024-yil yakunlariga ko'ra, xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning 45 foizi Toshkent shahri va Toshkent viloyatiga to'g'ri kelgan, Sirdaryo, Jizzax va Qashqadaryo viloyatlarida esa bu ko'rsatkich 3–5 foizdan oshmagan.

3. Xorijiy investitsiyalarni jalb etishning samarali yo'llari

Maxsus iqtisodiy zonalarini kengaytirish. Har bir mintaqada o'ziga xos xomashyo, sanoat yoki logistika salohiyatiga mos maxsus iqtisodiy zonalarini tashkil etish zarur.

"Bir darcha" tizimini kengaytirish. Investorlar uchun hujjatlar rasmiylashtirilishini soddalashtirish va byurokrtiyani kamaytirish.

Hududiy brendingni yaratish. Mintaqaning o'ziga xos iqtisodiy ustunliklarini xorijiy investorlarga faol targ'ib qilish.

Transport-logistika tizimini modernizatsiya qilish. Export-import qulayligini oshirish orqali investorlar uchun xarajatlarni kamaytirish.

Innovatsion va texnologik klasterlarni rivojlantirish. Startaplar va xorijiy kompaniyalar hamkorligida qo'shma korxonalar tashkil etish.

Raqamli iqtisodiyotni joriy etish. Investitsiya jarayonlarining shaffofligini oshirish va nazoratni avtomatlashtirish.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda, xorijiy investitsiyalarni jalb etish — mintaqalarning iqtisodiy o'sishi, yangi ish o'rinlari yaratish, texnologiya va innovatsiyalarni joriy etishning eng muhim omillaridan biridir. Ammo bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun mintaqaviy infratuzilmani rivojlantirish, sarmoya uchun kafolatli huquqiy muhit yaratish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va investorlarga axborot xizmatlarini yaxshilash zarur.

Takliflar:

Har bir viloyat uchun alohida investitsiya strategiyasi ishlab chiqish;

Xorijiy investorlar bilan "ochiq muloqot platformalari" tashkil etish;

Hududiy investitsiya agentliklarini tashkil etish orqali joylarda investorlar bilan bevosita ishlash tizimini yo'lga qo'yish;

Ekologik va "yashil" loyihalar bo'yicha xorijiy sarmoyalarni rag'batlantirish;

Oliy ta'lim va kasb-hunar tizimida investitsion savodxonlikni oshirish, mahalliy mutaxassislarni tayyorlash.

Amalda ushbu choralar amalga oshirilsa, O'zbekiston mintaqalarining xorijiy investitsiyalar uchun jozibadorligi ortadi va iqtisodiy o'sishning barqaror sur'atlariga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Mirziyoyev, Sh. M. (2022). *Yangi O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi – 2022–2026 yillar*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti matbuot xizmati.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2024). *O'zbekiston Respublikasiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi bo'yicha statistik ma'lumotlar*. Toshkent: Statqo'm rasmiy sayti. <https://stat.uz>
3. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. (2024). *Hududlar bo'yicha xorijiy investitsiyalarni jalb etish tahlili*. Toshkent.
4. Karimov, A. (2021). *Investitsiya siyosati va iqtisodiy o'sishning mintaqaviy omillari*. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.
5. Qodirov, M., To'xtayev, A. (2023). *Mintaqaviy iqtisodiyot va investitsion siyosat asoslari*. Toshkent: "Fan va texnologiya" nashriyoti.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 17-yanvardagi PQ–12-son qarori "Xorijiy investitsiyalarni jalb etish siyosatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida".
7. Hasanov, B. (2022). "Hududlarda xorijiy investitsiyalarni jalb etishning zamonaviy mexanizmlari." *O'zbekiston iqtisodiyoti jurnali*, №4, 45–53-betlar.
8. Yusupov, D. (2023). "Investitsion jozibadorlikni oshirishda infratuzilma va biznes muhitining ahamiyati." *Iqtisodiyot va innovatsiya*, №2, 27–35-betlar.

9. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2024). *World Investment Report 2024: Investment in Sustainable Growth*. Geneva: United Nations.
10. World Bank. (2023). *Foreign Direct Investment Trends and Regional Development in Central Asia*. Washington, D.C.: The World Bank.
11. Asian Development Bank (ADB). (2024). *Regional Investment Climate Assessment for Central Asia*. Manila: ADB Publications.
12. OECD. (2022). *Foreign Direct Investment and Regional Competitiveness: Policy Frameworks for Developing Economies*. Paris: OECD Publishing.
13. Soliyev, U. (2020). "Mintaqaviy investitsiya siyosatini takomillashtirish yo'llari." *Iqtisodiyot va ta'lim*, №3, 20–28-betlar.